

Utbildningsinspektion i Åby skola, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Åby skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	22
Förskoleklass	9
Grundskola	64

Antalet barn/elever är skolans egna uppgifter.

Utbildningen vid Åby skola omfattar förskoleklass, årskurs 1, årskurs 2, årskurs 3 samt årskurs 6. Från och med höstterminen 2005 kommer skolan att omfatta förskoleklass till och med årskurs 3. Förskoleklassen och årskurs 1 arbetar i en åldersintegrerad grupp, men för övrigt är undervisningen organiserad i ålders-homogena klasser. I anslutning till skolan finns även ett fritidshem. Skolbarns-omsorgen har inte inspekterats vid detta tillfälle.

Skolans pedagogiska personal utgör ett arbetslag. Ingen särskild ledningsgrupp finns.

Skolbyggnaden uppfördes 1863 är belägen på landsbygden utanför tätorten Sala. Skolan utökades 1963 med en byggnad som hyser matsal samt förskoleklassens verksamhet. Fritidshemmet bedriver sin verksamhet i en intilliggande byggnad.

Samtliga elever i skolan bor i bygden, de flesta reser till och från skolan med skolskjuts medan några bor på gångavstånd från skolan.

Genomförandet av inspektionen i Åby skola

Skolverket sände den 22 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Åby skola har bestått av Eva Hederström och Björn Bylund. Besök i Åby skola genomfördes den 3 februari 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Åby skola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Åby skola genomfördes formella intervjuer med rektor, lärare, elever, föräldrar samt representanter. Lektioner/arbetspass i förskoleklass och samtliga års-

kurser besöktes. Under besöket fördes också samtal med representanter för elevvården.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I Åby skolas kvalitetsredovisning för läsåret 2003/2004 redovisas graden av måluppfyllelse för skolplanens uppsatta mål. Bland dessa mål finns ökat elev- och föräldrainflytande. I redovisningen av målet om ökat elevinflytande konstateras att elevrådsarbete inte prioriterats under det redovisade läsåret. Det konstateras också att arbetet med portfolie bidragit till att öka elevernas inflytande över det egna lärandet genom att de blir medvetandegjorda om sina styrkor och svagheter. Av samma kvalitetsredovisning framgår att skolan under läsåret 2004/05 skall arbeta med demokratiska frågor i anslutning till direkta händelser istället för genom formaliserade former så som elevråd.

Av inspektionen framgår att eleverna har stort inflytande över sin skolmiljö. I samband med ett nu pågående arbete att förnya skolgårdens utrustning har eleverna beretts möjlighet att uttrycka önskemål och idéer om hur skolgården skall utformas. De elever inspektörerna samtalade med uttryckte stor medvetenhet om såväl den utrustning skolgården skall utrustas med som de ekonomiska förutsättningarna för denna. Några elever menade att de framfört sina åsikter i klassråd, medan andra inte var säkra på vad det innebär att ha klassråd. De intervjuade lärarna bekräftade att man inte har ett enhetligt och fastställt system för klassråd utan att man tar upp olika frågor när de är aktuella så som i detta fall. Elevrådsverksamhet har förekommit, men förekommer inte vid skolan under detta läsår. Inspektörerna har dock iakttagit att eleverna har små möjligheter att delta i planering och utvärdering av undervisningen, vilket är ett krav enligt författningarna.

Inspektörerna bedömer att elevernas möjlighet att påverka sin fysiska arbetsmiljö är god medan elevernas inflytande över undervisningens innehåll och arbetsätt bör förbättras och utvecklas.

I de lokala målen för Åby skola, daterade januari 2000, formuleras mål såsom "att kunna visa hänsyn, omtänksamhet och respekt". För inspektörerna var elevernas vänliga bemötande mot varandra uppenbart. Elever uttryckte att det är en trevlig stämning, att det finns en känsla av samhörighet i skolan och att förhållandet mellan elever och personal är gott. Samtliga elever uppgav att de

känner sig mycket trygga och att det är roligt att gå i skolan. Detta bekräftas också av de intervjuade lärarna och föräldrarna. En allmän åsikt bland såväl elever som föräldrar är att det finns många vuxna att tillgå i skolan och att skolans lärare är bra.

Skolans lokaler är välvårdade och skadegörelse eller klotter förekommer inte alls.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av Åby skolas arbete med normer och värden i vissa hänseenden är bra och inspektörerna vill särskilt framhålla skolans fysiskt och psykosocialt trygga miljö. Elevernas möjlighet att påverka sin miljö är bra, medan elevernas inflytande över undervisningens innehåll, arbetssätt och därmed det egna lärandet bör förbättras och utvecklas.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I kvalitetsredovisning för år 2002 framgår att man under år 2003 avser arbeta vidare med de lokala bearbetningarna av de nationella kursplanerna för att kunna presentera dessa för elever och föräldrar. Eleverna och flertal av de föräldrar inspektörerna samtalade med kände inte till dessa lokala bearbetningar. Några föräldrar hade tagit del av dem i samband med föräldrarådsmöte. Elever och föräldrar hänvisade generellt till vad man skulle hinna med i de olika ämnenas läroböcker snarare än till mål för de olika ämnena. Eleverna kunde inte riktigt se skillnaden mellan vilka mål som skall uppnås och vad man gjort eller skall göra. Själva verksamheten är för dem ett resultat i sig.

För att eleverna, som läroplanen anger, skall kunna ta ansvar för sina studier krävs att skolan delger elever målen för utbildningen på ett lättillgängligt sätt. Inspektörerna konstaterar att målen för undervisningen inte är kända av samtliga elever och föräldrar och att det är svårt för elever och föräldrar att se vad mål i läroplanen och kursplaner har för reella betydelser för undervisningen. Det är därför viktigt att information om målen i styrdokumentet sker parallellt med en diskussion om den lokala tolkningen av dem. Inspektörerna vill även peka på vikten av att i detta arbete relatera till såväl de strävansmål som uppnåendemål som fastställs i läroplanen och i de nationella kursplanerna. Inspektörerna bedömer därför att Åby skola bör arbeta mer systematiskt med att förankra och konkretisera såväl läroplanens mål som kursmålen i de olika ämnena för elever och föräldrar.

Läroplanen föreskriver också att skolan skall ansvara för att eleverna når de uppställda målen i grundskolan. De nationella kursplanerna anger mål som eleverna minst skall ha nått i slutet av det femte respektive nionde skolåret. I Åby skola genomfördes det nationella proven i årskurs 5 våren 2004. Resultaten visar att 64 procent av eleverna nådde målen i ämnena svenska och engelska

medan 71 procent nådde målen i ämnet matematik. Enbart 35 procent nådde de uppställda målen i samtliga dessa ämnen. Skolan har utöver det nationella provet ingen samlad redovisning över elevernas kunskapsresultat. Inspektörerna bedömer mot bakgrund av detta att skolan bör utveckla bättre rutiner för att säkerställa att eleverna kan uppnå de mål för samtliga kursplanämnen som fastställts för årskurs 5. Inspektörerna anser också att skolan bör analysera om stöd ges i tillräcklig omfattning i alla ämnen.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att resultatet på nationella provet uppvisar brister varför skolan bör utveckla bättre rutiner för att säkerställa att eleverna kan uppnå de mål som fastställts för årskurs 5. Inspektörerna anser också att skolan bör analysera om stöd ges i tillräcklig omfattning i alla ämnen. Åby skola bör därtill förankra och konkretisera läroplanens och kursplanernas mål för elever.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I läroplanen anges att elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön, samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. Läraren skall bl.a. se till att alla elever får inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. Detta inflytande skall öka med stigande ålder och mognad. I den skolplan som gällde vid inspektionsbesökets framhålls också ett aktivt arbete med demokratifrågor. Demokratiska värderingar skall enligt planen prägla det enskilda mötet mellan var och en i förvaltningen, men också i formell mening, exempelvis genom elevråd.

När det gäller demokratifrågor och elevinflytande arbetar man genom att reflektera över konkreta händelser och inspektörerna kunde observera tydliga resultat av detta arbete, vilket beskrivs i område ett. Undervisningens innehåll och uppläggning planeras i stor utsträckning av läraren och elevernas inflytande begränsas till att få möjlighet att styra över i vilken ordning man vill utföra de olika uppgifterna inom ett undervisningsmoment, eller för de äldre eleverna i något fall kunna välja uppgift. Läraren skriver dagliga planeringar för elevernas skolarbete på tavlan. Eleverna är inte delaktiga i denna planering. De yngre eleverna ansåg att läraren har ansvar och bestämmer vad och hur man skall lära sig. De var nöjda med detta och uttryckte att det var roligt att gå i skolan och lära sig olika saker. De äldre eleverna har en något större valfrihet, men även deras valmöjligheter är begränsade. I område ett omnämns att skolan initierat arbetet med portfolie som en metod för ökat elevinflytande och som ett redskap för

reflektion över det egna lärandet. De elever som inspektörerna samtalade med var inte helt införstådda med portfoliens funktion. De föräldrar inspektörerna mötte menade att barnen/eleverna hade det inflytande de är mogna att ha.

Inspektörerna bedömer att eleverna har begränsade möjligheter att delta i planering och utvärdering av undervisningen. Denna aspekt av inflytande ökar emellertid något med stigande ålder, vilket skolförfattningarna ställer krav på. Detta sammantaget innebär att skolan bör diskutera och definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati innebär och hur det skall omsättas i praktiken. Vidare kan skolan fortsatt diskutera hur arbetet med portfolie kan bidra till elevers inflytande över det egna lärande.

Författningarna anger att skolan skall samverka med elevernas vårdnadshavare både i fråga om skolverksamheten i stort och i frågor som rör den enskilda elevens skolsituation och kunskapsutveckling. Skolans samverkan med föräldrar innefattar såväl samverkan på ett skolövergripande plan som samverkan i klasserna och kring varje enskild elev. För frågor av mer skolövergripande slag finns föräldraföreningen som består av skolledning, företrädare för arbetslaget och föräldrarepresentanter från varje klass. I föräldraintervjuer framkommer att föräldrarna tycker att föräldraföreningens arbete är angeläget och att det genom att ha en samrådande funktion i hög grad bidrar till inflytande och delaktighet för föräldrarna. Samverkan med föräldrar kring arbetet i klasserna innefattar i första hand föräldramöten och gemensamma klassaktiviteter. Både lärare och föräldrar ger uttryck för att samverkan mellan hem och skola fungerar bra och att lärarna snarast meddelar föräldrarna om något särskilt inträffar. Inspektörerna bedömer att skolans samverkansformer med elevernas vårdnadshavare är av god kvalitet.

Åby skola lägger stor vikt vid arbetet för att motverka kränkande behandling och inspektörerna konstaterar att skolans arbete med värdegrundsfrågor i den faktiska verksamheten är av god kvalitet och att detta arbete har en betydande plats i skolan och då särskilt med betoning på relationerna elever emellan. Elever och föräldrar är väl förtroga med skolans arbete med olika metoder och material som syftar till att stärka elevers självkänsla och respekt för andra människor. Lärare, elever och föräldrar intygade att kränkningar inte förekommer.

Skolan har upprättat en "handlingsplan mot mobbning" som beskriver såväl förebyggande som direkta åtgärder. Den beskriver också vad skolmobbning innebär, hur mobbning kan gå till, var det kan ske och vilka signaler man som vuxen skall vara uppmärksam på. Handlingsplanen riktar sig till både skolans personal och föräldrar, men berör dock inte hur skolan skall agera om en elev på något sätt behandlas illa av en vuxen. Planen är dock inte känd bland elever och föräldrar. Planen begränsas alltså till att omfatta mobbning, men i läroplanen anges att rektor skall upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda. Inspektörerna bedömer därför att skolans handlingsplan bör utvecklas i detta avseende. I ett sådant program skall också relationen vuxen – elev beaktas. Inspektörerna vill även understryka vikten av att handlingsprogrammet förankras hos såväl elever som föräldrar. Inspektörerna vill ändå framhålla den goda kvalitet som präglar det arbete mot kränkande behandling som i praktiken bedrivs.

För att främja elevernas hälsa skall skolan sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen, ett uppdrag som även betonas i Sala kommuns skolplan. Skolan har utarbetat en särskild handlingsplan för "Mera rörelse i skolan". Också i skolans lokala mål för eleverna betonas att eleverna skall ha en positiv inställning till idrott och friluftsliv och inspektörerna kunde i samband med inspektionsbesöket konstatera att fysiska aktiviteter är självklara inslag under skoldagen. Lärarna deltog i dessa aktiviteter som genomfördes både inom- och utomhus. Inspektörerna bedömer därför att skolans hälsofrämjande arbete är av god kvalitet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Åby skolas arbete för en god arbetsmiljö och delaktighet är bra. Inspektörerna vill särskilt framhålla det goda hälsofrämjande arbetet och arbetet mot kränkande behandling. Skolan bör dock analysera hur enskilda lärare arbetar med elevinflytande och diskutera innebörden i elevinflytande och elevdemokrati och hur det skall omsättas i praktiken. Skolans nuvarande "handlingsprogram mot mobbning" bör också utvecklas till att omfatta alla former av kränkande behandling och göras känd.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Åby skola har lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna i ämnena engelska, svenska och matematik. De är olika till sin utformning, de olika kunskapsformerna framträder inte och oklarhet mellan mål och val av innehåll råder.

Lärarna själva menade att man har lite "flytande gränser" beträffande kursplanernas mål men att de utgör underlag för avstämning av elevers kunskapsutveckling. I samtalet med lärarna framgick också att elevers förmåga att tillägna sig läroböckerna är viktig bedömningsgrund i den kontinuerliga utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling och att eleverna i den dagliga planeringen får besked om vad man skall hinna göra snarare än vad man skall lära sig och vilka kunskapskvaliteter man skall sträva efter. Skolan har också upprättat en plan för vilka diagnosmaterial som skall användas i de olika årskurserna för att bedöma elevernas kunskapsutveckling. Någon form av diagnos genomförs i samband med varje läsår. Inspektörerna finner det däremot oklart i vilken utsträckning nationella kursplaner tillika med de lokala konkretiseringarna används som ett redskap för att bedöma elevernas kunskaper i de olika ämnena. I Åby skolas kvalitetsredovisning för år 2002 framgår att skolan, som redogörelse av hur stor andel barn och elever som man antar kommer att uppnå godkänt i skolår nio i svenska, engelska och matematik, avstår från att bedöma de yngre barnen eftersom man tror på deras förmåga att utvecklas om de "får stöd och peppning".

Inspektörerna bedömer att skolan bör tydliggöra och förankra de nationella styrdokumentet och detta har också framkommit i område två. Inspektörerna vill också betona att läroplanen och de nationella kursplanerna lägger fast de kunskapskvaliteter som undervisningen skall utveckla och bedömer att skolan bör utarbeta rutiner för att använda styrdokumentet som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. Inspektörerna konstaterar dessutom i område två att stor andel av eleverna inte uppnått godkändnivån på de nationella proven i årskurs 5. Det är därför angeläget att systematiskt följa upp även de yngre elevernas kunskapsutveckling.

Enligt författningarna skall läroplanens och kursplanernas mål samt de enskilda elevernas behov och förutsättningar också ligga till grund för hur skolan utformar undervisningen. Inspektörerna bedömer att arbetssätt och arbetsformer varierar vid inspektionsbesöket, men snarare lärare emellan än inom ramen för ett undervisningsmoment. Kopplat till resonemanget om bedömning och kursplaner bör skolan därför diskutera hur de nationella styrdokumentet kan vara utgångspunkt för hur undervisningen utformas och organiseras.

Samtliga elever har en portfolie som utgör underlag för det utvecklingssamtal som genomförs varje termin. Utvecklingssamtalet redogör för både resultat och det fortsatta arbetet med elevens kunskapsutveckling och sociala situation. Resultatet och den fortsatta kunskapsutvecklingen har emellertid ingen tydlig koppling till nationella mål. Föräldrarna är väl införstådda med rutinerna kring utvecklingssamtalet. Inspektionen visar att rutinerna för utvecklingssamtalen är väl fungerande men att innehållet tydligare kan utgå från läroplanens och kursplanernas mål för att kunna bidra till elevernas kunskapsutveckling.

Elevers behov av stöd upptäcks dels genom tester, så kallad screening, dels genom prov. Utredningar genomförs först och främst av den psykolog som finns i kommunens centrala elevvårdsteam. I författningarna formuleras krav på att skolan skall upprätta skriftliga åtgärdsprogram för de elever som är i behov av särskilt stöd. I Åby skola är aktuell klasslärare med stöd av skolans specialpedagog ansvarig för framtagandet av åtgärdsprogram. Samtliga elever som har rätt till åtgärdsprogram har ett sådant. Av de exempel på åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av framgår stödåtgärder för såväl elevers kunskapsutveckling som sociala utveckling. Vidare framgår av dessa åtgärdsprogram när uppföljning och utvärderings skall genomföras och att föräldrar varit delaktiga i framtagandet av programmet. I samband med skolkonferenser behandlas samtliga elevers sociala utveckling och studieresultat av undervisande lärare och specialpedagog. Vid behov anordnas elevvårdskonferenser.

De små klasserna och möjligheten till delning av dessa bidrar enligt såväl personal som föräldrarna till att tillgodose varje barns behov. Den vanligaste formen av stöd är annars undervisning med stöd av specialpedagogen. Flera intervjuade lärare menar att stödet till elever fungerar förhållandevis bra men att det inte alltid är tillräckligt. Föräldrarna anser att eleverna alltid ges möjlighet till stöd i den omfattning de behöver. Inspektörernas sammantagna bedömning är att skolan har rutiner för att identifiera, utreda och tillgodose elevers stödbehov.

Läroplanen anger att skolan skall samverka med omvärlden i syfte att bland annat berika elevernas utbildning. Inspektörerna finner att den samverkan Åby skola har med närsamhället, på flera sätt knyter an till läroplanens mål. Inspek-

törerna bedömer därför att skolans samverkan med närsamhället är av god kvalitet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans pedagogiska arbete generellt är av godtagbar kvalitet. Skolan bör dock utarbeta rutiner för användandet av de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt för regelbundna och kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. Skolan bör också diskutera hur de nationella styrdokumenterna kan vara utgångspunkt för hur undervisningen utformas och organiseras.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Åby skola leds av en rektor som tillträdde tjänsten i augusti 2004 i samband med en kommunövergripande omorganisation. Utöver Åby skola ansvarar rektorn för två förskolor belägna i tätorten Sala.

Rektorn anser själv att hon inte hunnit sätta sig in i skolans verksamhet så som hon önskar. De tre verksamheternas geografiska spridning kräver att hon ambulerar mellan dessa, vilket i sin tur försvårar arbetet att leda, stödja, inspirera och utmana medarbetarna att utveckla verksamheten i riktning mot allt bättre måloppfyllelse. Rektor har som ambition att utöva det pedagogiska ledarskapet genom strukturerade diskussioner på studiedagar och konferenser vid Åby skola. Lärarna är införstådda med rektorns arbetssituation och därav bristande förutsättning att kontinuerligt följa den pedagogiska verksamheten. De menar att de är sina egna pedagogiska ledare och att de pedagogiska diskussionerna till stor del initieras av dem själva. Såväl elever som föräldrar är väl förtrogna med vem som är rektor och menar att de vet att kan vända sig till henne i olika frågor.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det enligt författningarna finnas en arbetsplan. Arbetsplanen skall kontinuerligt följas upp och utvärderas. Skolans lokala arbetsplan, benämnd "Lokala mål för eleverna vid Åby skola" är daterad 2000-01-26. Rektor och lärare uppgav att de kontinuerligt följer upp arbetet och att man en gång per termin muntligt följer upp och utvärderar den lokala arbetsplanen. I samband med detta diskuteras olika förbättringsåtgärder som sedan dokumenteras i kvalitetsredovisningen.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning skall en sådan innehålla en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen nåtts och vilka åtgärder som behövs om målen inte uppnåtts. Inspektörerna har tagit del av de två senast upprättade kvalitetsredovisningarna för Åby skola. Kvalitetsredovisningarna är utarbetade enligt förvaltningens mall för kvalitetsredovisning med nationella

och lokala mål, beskrivning av resultatuppfyllelse, viss analys och förslag till åtgärder.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans rektor är förtrogen med verksamheten och tar ansvar över den övergripande verksamheten. Skolans rektor har definierat de viktigaste utvecklingsområdena även om dessa inte finns särskilt dokumenterade. Likaså finns det en arbetsplan, man har regelbunden uppföljning och utvärdering av denna även om detta arbete sker muntligt. Likväl bedömer inspektörerna att den pedagogiska ledningen kan utvecklas exempelvis när det gäller elevernas kännedom om målen för utbildningen, elevernas inflytande på undervisningen och det egna lärandet och en mer systematisk utvärdering av elevernas kunskapsutveckling utifrån läroplanens och de nationella kursplanernas mål. Dessutom behöver den pedagogiska ledningen stärkas med ett sammanhängande system för styrning, uppföljning och utvärdering av verksamheten.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Tillgång till utbildning

Från och med innevarande läsår användas en gemensam timplan för samtliga skolor i Sala och antalet timmar ligger något över den av skollagen garanterade undervisningstiden om 6 665 timmar i grundskolan. Enligt rektorn vid Åby skola skall en översyn i enlighet med denna göras på Åby skola då från och med höstterminen kommer att bedriva verksamhet enbart för elever från förskoleklass till och med årskurs 3.

I den nationella timplanen för grundskolan anges ett visst antal timmar för elevens val och enligt grundskoleförordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen inom ramen för elevens val och undervisningen skall syfta till att fördjupa och bredda kunskaper i ett eller flera ämnen. Enligt lärarna utgörs detta av valbara teman som genomförs under vårterminen. Inspektörerna bedömer att elevens val finns, men betonar vikten av att undervisningen i elevens val utgår från kursplanernas mål i respektive ämne.

För närvarande finns två elever som har rätt till modersmålsundervisning och undervisning i svenska som andraspråk vid Åby skola. Föräldrarna har informerats om elevernas rättighet att få undervisning i dessa ämnen, men enligt rektorn har inte föräldrarna framfört krav på detta.

På skolan finns för närvarande inga elever med fysiska funktionshinder men inspektörerna har noterat att utrustning och hjälpmedel finns om behov uppstår.

Skolan uppfyller författningarna krav på god information och inspektionen visar att föräldrarna var nöjda med informationen om elevernas skolgång. Som framgår i område två och fyra var de emellertid osäkra på målen för utbildningen.

I kvalitetsredovisningen för läsår 2003/04 använder man begreppet förskola då förskoleklassen avses. Inspektörerna uppmanar skolan att använda det korrekta begreppet förskoleklass för den verksamhet som bedrivs vid skolan och att särskilt tydliggöra för föräldrarna vilka skillnaderna är mellan förskolan, förskoleklassen och grundskolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna har tillgång till den utbildning som föreskrivs i de statliga bestämmelserna och att skolans information till föräldrarna om elevernas skolgång är bra. Skolan bör dock i sina dokument använda det korrekta begreppet förskoleklass för den verksamhet som bedrivs för sexåringar vid skolan.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Enligt skollagen är kommuner skyldiga att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Tillgången på personal med utbildning för den verksamhet som bedrivs i Åby skola är god och omsättningen av lärare är låg. Enligt Skolverkets statistik från 2003/044 var lärartätheten 7,6 lärare per 100 elever i grundskolan. Av dessa har 7,4 har pedagogisk högskoleutbildning.

Lärarnas kompetensutveckling har planerats med stöd av på bidrag från Europeiska socialfondens "Växtkraft mål 3". Samtliga anställda vid skolan anser att kompetensutvecklingen, som genomförts både enskilt och i arbetslaget som helhet, varit mycket både riklig och av god kvalitet. Specialpedagogen bidrar med sin specialkompetens i så kallas kollegiehandedning för skolans lärare. Specialpedagogen får tillsammans med övrig personal handledning av den psykolog och talpedagog som är stationerade i det centrala elevvårdsteamet.

Läromedlen och annat pedagogiskt material är anpassade till de krav en tidsenlig utbildning kräver. Samtliga intervjuade lärare uppger att tillgången på läromedel är god. I övrigt finns gott om böcker i det bibliotek som finns på skolan.

I skolan finns det datorer som placerats i ett genomgångsrum. Enligt intervjuade elever används datorerna i relativt liten omfattning i undervisningen

Sammanfattningsvis är inspektörernas bedömning att skolans resurser beträffande personalens kompetens är av god kvalitet. Resurser som lokaler, bibliotek, läromedel, utrustning och övrig pedagogiskt materiel är av sådan kvalitet som uppdraget kräver.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att den psykosociala och fysiska miljön i Åby skola är god och att eleverna är trygga i skolan. Den väl utvecklade samverkan med elevernas föräldrar bidrar enligt inspektörerna till denna trygghet. I skolan finns en uttalad ambition att stärka de hälsofrämjande inslagen i skolverksamheten och inspektörerna bedömer att skolans insatser inom detta område är ambitiösa och av god kvalitet. Inspektörernas bedömning är också att skolans resurser beträffande personalens kompetens är god. Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

Normer och värden

- Skolan bör ge eleverna större möjligheter till inflytande såväl över sitt eget lärande som över verksamheten i stort.

Kunskaper

- Skolan bör utveckla bättre rutiner för att säkerställa att eleverna kan uppnå de måls som enligt nationella mål fastställts för årskurs 5.
- Skolan bör analysera om stöd ges i tillräcklig omfattning i alla kursplaneämnen.
- Skolan bör förankra och konkretisera läroplanens och kursplanernas mål för samtliga elever.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Skolan bör analysera hur enskilda lärare arbetar med elevinflytande och diskutera innebörden i elevinflytande och elevdemokrati för att därmed klargöra hur detta skall omsättas i den praktiska verksamheten
- Skolans nuvarande ”handlingsprogram mot mobbning” bör utvecklas till att omfatta alla former av kränkande behandling och göras känd.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Skolan bör utarbeta rutiner för användandet av de nationella styrdokument som utgångspunkt för regelbundna och kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling.
- Skolan bör utveckla den pedagogiska verksamheten genom en fortsatt och förnyad diskussion om hur de nationella styrdokument kan vara utgångspunkt för hur undervisningen utformas och organiseras.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Skolans styrning och ledning bör stärkas och utföras mer systematiskt genom sammanhängande system för styrning, uppföljning och utvärdering av såväl elevers kunskapsutveckling och inflytande som verksamheten i stort.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

- Skolan bör använda det korrekta begreppet förskoleklass för att tydliggöra skillnaden mellan förskola, förskoleklass och grundskola.

Datum

Ort

2005-05-02

Stockholm

Eva Hederström

Björn Bylund